

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Інститут професійно-технічної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Товариство «Знання» України

ПРОЕКТ

РЕКОМЕНДАЦІЇ
методологічного семінару
«КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ:
СВІТОВИЙ ДОСВІД, УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ»

15 листопада 2018 року

м. Київ

*Рекомендовано до друку рішенням Відділенням професійної освіти
і освіти дорослих НАПН України
(протокол № 10 від 16 жовтня 2018 р.)*

Рецензенти:

Зіньковський Ю.Ф. – доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, завідувач кафедри НТУ України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Матвієнко О.В. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, проректор з наукової роботи Київського національного лінгвістичного університету.

Р 45 Рекомендації методологічного семінару «Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи» (15 листопада 2018 р., м. Київ). Проект / наук. ред. Лук'янова Л.Б., Ничкало Н.Г.; упорядн. Аніщенко О.В.; Національна академія педагогічних наук України. – К.: НТУ, 2018. – 12 с.

Викладено рекомендації (проект) до методологічного семінару «Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи», організованого Національною академією педагогічних наук України (15 листопада 2018 р., м. Київ). Рекомендації систематизовано на загальнодержавному, регіональному рівнях і рівні закладів освіти, а також за концептуальним, організаційно-педагогічним, інформаційним, міжнародним напрямками.

Для науковців, педагогічних працівників закладів формальної і неформальної освіти, громадських організацій, фахівців закладів культури, менеджерів освіти, аспірантів і докторантів, інших читачів, яких цікавлять питання освіти дорослих.

© Національна академія педагогічних наук України, 2018

© Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2018

РЕКОМЕНДАЦІЇ
методологічного семінару
«Концептуальні засади розвитку освіти дорослих:
світовий досвід, українські реалії і перспективи»
(проект)

15 листопада 2018 року

м. Київ

15 листопада 2018 року в Національній академії педагогічних наук України відбувся методологічний семінар «Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи». У цьому заході взяли участь понад 200 осіб, серед яких – дійсні члени (академіки) і члени-кореспонденти НАПН України, педагогічні, науково-педагогічні працівники вітчизняних і зарубіжних закладів вищої і післядипломної освіти, педагоги загальноосвітніх шкіл, професійних (професійно-технічних) закладів освіти, працівники навчально-методичних і науково-методичних центрів професійно-технічної освіти, закладів фахової передвищої освіти, представники громадських організацій, центрів освіти дорослих, працівники інститутів НАПН України, аспіранти, докторанти.

Мета семінару – формування єдиного простору для професійної взаємодії та обміну досвідом, консолідації зусиль провайдерів освітніх послуг для дорослих, визначення перспектив розвитку формальної і неформальної освіти різних категорій дорослого населення в Україні.

Під час двох пленарних і п'яти секційних засідань обговорювалися проблеми філософії неперервної освіти – освіти впродовж життя та особливості освіти дорослих як чинника інноваційного розвитку держави в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів. Учасники семінару дискутували з питань формування інноваційної людини з притаманними їй інноваційним типом мислення й здатністю навчатися впродовж життя. Особливу увагу було приділено обговоренню питань, пов'язаних зі специфікою освітніх потреб сучасної дорослої людини, професійним навчанням і перенавчанням дорослого населення в умовах ринкової економіки, консультуванням дорослих з розвитку професійної кар'єри. Інформаційне поле для дискусійного обговорення охоплювало питання, пов'язані з особливостями професійної підготовки педагогічного персоналу до роботи з різними

категоріями дорослого населення, а також різними аспектами психологічного супроводу освіти дорослого населення, зарубіжного досвіду освіти дорослих. Обговорено сучасний стан і перспективні напрями розвитку просвітницької діяльності громадських організацій як важливої складової освіти дорослих.

Організатори та учасники семінару вважають актуальним подальше здійснення фундаментальних і прикладних міждисциплінарних наукових досліджень з освіти дорослих в Україні. За підсумками обговорення доповідей обґрунтовано відповідні рекомендації на загальнодержавному, регіональному рівнях і рівні закладів освіти, а також за концептуальним, організаційно-педагогічним, інформаційним, міжнародним напрямами.

РІВНІ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ

Загальнодержавний рівень:

- сприяти розробленню й більш широкому обговоренню із залученням всіх зацікавлених сторін законопроекту «Про освіту дорослих», включенню положень, пов'язаних із правами людини, до законодавчих актів, нормативно-правових документів, а також їх урахуванню у демократичних процедурах прийняття рішень;
- підтримати пропозицію щодо створення міжвідомчої Координаційної ради з питань освіти дорослих з метою об'єднання зусиль представників різних міністерств і відомств, що розширить співпрацю, міжвідомчу взаємодію МОН України, Міністерства культури України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України, Державної служби зайнятості, Державної служби статистики України, НАПН України, галузевих академій, органів державної влади, місцевого самоврядування, територіальних громад і громадських організацій;
- розробити Концепцію та Національну програму освіти впродовж життя в Україні на 2019-2023 роки, в яких передбачити проведення системних заходів, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері формальної, неформальної, інформальної освіти дорослих (загальної і професійної);
- розробити механізми визнання, оцінювання та підтвердження результатів неформального та інформального навчання різних категорій дорослих;
- сприяти забезпеченню державної підтримки особистісного й професійного зростання, професійної підготовки різних категорій дорослого

населення (у т. ч. і соціально вразливих верств населення – осіб з особливими потребами, учасників АТО, безробітних, інвалідів, осіб третього віку, мігрантів та ін.) у неформальній і формальній освіті, а також державної підтримки програм і проектів у сфері освіти дорослих, особливо закладів освіти та культури, громадських організацій (товариств «Просвіта», «Знання України», «Рідна школа», ГС «Українська асоціація освіти дорослих», ГО «Українська асоціація міст, що навчаються», ГО «Гостинець», ГО «Центр Поділля-Соціум» та ін.), що опікуються неформальною освітою;

- сприяти створенню необхідних умов для задоволення потреб різних категорій дорослих в отриманні доступних освітніх, профорієнтаційних та інших послуг високої якості, залучати громадськість до визначення переліків соціальних та інших суспільно значущих послуг;

- сприяти запровадженню переходу до громадсько-державного управління освітою дорослих, особливу увагу приділяти обґрунтуванню й сприяти реалізації правових норм, що регулюють фінансування освіти дорослих, враховуючи різні механізми її здійснення, а також сприяти збільшенню обсягів інвестицій у розвиток освіти дорослих;

- ініціювати створення на національному, регіональному та місцевому рівнях відділів / комітетів з управління освітою дорослих;

- розробити правові та економічні засади розширення практики соціального партнерства в освіті дорослих;

- розробити фінансові механізми соціального захисту різних категорій дорослих, що передбачає створення режиму фінансового забезпечення освітньої політики та соціального захисту.

Регіональний рівень:

- розробити регіональні програми розвитку освіти дорослих на 2019-2019 роки, в яких передбачити цілеспрямоване проведення заходів у галузі загальної і професійної освіти дорослих; розробити й запровадити регіональні цільові комплексні програми зайнятості та соціального захисту молоді й дорослих, спрямовані на регулювання основних пропорцій зайнятості молоді й дорослих регіону;

- сприяти подальшій професіоналізації освіти дорослих в Україні шляхом підтримки міжсекторної взаємодії, розширення співробітництва між суб'єктами громадянського суспільства, обміну досвідом і підготовки педагогів-

андрагогів (тренерів);

- підтримувати розвиток місцевих ініціатив, залучення громадських організацій до управління розвитком освіти дорослих для забезпечення ефективної взаємодії між закладами формальної і неформальної освіти дорослих і ринком праці; залучати громадськість, представників територіальних громад і громадських організацій, недержавних громадських організацій до визначення переліків освітніх та інших суспільно значущих послуг, сприяти забезпеченню рівних можливостей щодо участі у конкурсах на надання освітніх та інших суспільно значущих послуг громадським організаціям;

- сприяти створенню центрів маркетингових досліджень для здійснення й аналізу регіональних і місцевих потреб ринку праці в кваліфікованих робітничих кадрах на основі сучасних методик та за участі Міністерства освіти і науки України, Міністерства соціальної політики, підвідомчих установ НАПН України;

- продовжити експериментальні дослідження щодо впровадження моделі освітньо-професійного кластеру регіону, заснованої на принципах людиноцентризму, добровільності, відкритості та довіри;

- створити сучасну систему фінансових механізмів для залучення коштів учасників освітньо-професійного кластеру регіону в його розвиток, брати участь у розробці нормативно-правових документів щодо регулювання діяльності його учасників;

- посилити увагу до проведення соціально-адаптаційних, реабілітаційних та інших заходів, упровадження консультаційних програм для вразливих категорій дорослих;

- сприяти підтримці та реалізації регіональних, муніципальних програм щодо освіти, активної реабілітації, оздоровлення осіб з особливими потребами, налагоджувати співпрацю органів державної влади і місцевого самоврядування, громадських організацій для забезпечення права на освіту людям з інвалідністю з метою інтеграції осіб з інвалідністю в суспільство;

- сприяти розвитку неформальної освіти для тимчасово переміщених осіб, а також для осіб, які мають обмежений доступ до ринку освітніх послуг: безробітні у містах (включаючи безробітну молодь), люди з обмеженими можливостями; сільське населення); люди з низьким рівнем доходу, у т. ч. зайняті у соціальній бюджетній сфері; люди з сімейними обов'язками (одинокі

батьки, особи, які мають непрацездатних утримувачів, багатодітні сім'ї та ін.); особи старшого віку (пенсіонери) у містах і селах; маргіналізовані групи (мігранти, безхатні громадяни, особи, що відбувають покарання / колишні ув'язнені) та ін.;

- ініціювати перехід на персоніфіковану модель підвищення кваліфікації педагогічного персоналу з наданням можливості вибору індивідуальних освітніх програм.

Рівень закладів освіти:

- сприяти створенню та поширенню досвіду закладів освіти інноваційного типу з надання освітніх послуг різним категоріям дорослого населення (університетів третього віку, народних університетів, центрів освіти дорослих та ін.), консультаційних пунктів / центрів поширення знань для різних категорій дорослих на базі закладів вищої освіти, залученню вищих, професійно-технічних (професійних), загальноосвітніх (вечірніх шкіл) та інших закладів освіти, а також закладів культури України до організації навчання дорослих;

- запроваджувати андрагогічну модель навчання, а також інноваційні моделі навчання вразливих верств населення у закладах формальної і неформальної освіти із урахуванням національного й зарубіжного досвіду; створювати спеціальні андрагогічні центри, центри професійного розвитку фахівців, зокрема педагогів-андрагогів для навчання дорослих на засадах соціального партнерства;

- обґрунтувати інноваційні підходи до запровадження професійної підготовки андрагогів як окремого напрямку підготовки фахівців у галузі освіти дорослих на рівні спеціалізації, а також державний освітній стандарт вищої освіти за спеціальністю «Андрагог», галузеві стандарти для напрямку «освіта дорослих» із урахуванням специфіки педагогічних і непедагогічних спеціальностей;

- вивчати і поширювати досвід закладів вищої освіти, громадських організацій з розроблення й впровадження інноваційних освітніх програм для підготовки андрагогів у закладах формальної і неформальної освіти (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича спільно з Аугсбургським університетом (ФРН); представництво DVV International в Україні та ін.);

- посилити увагу до розвитку психологічної просвіти та створення необхідних соціально-психологічних умов для гармонізації усіх складових здоров'я дорослих на різних етапах їх професіогенезу.

НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ

Концептуальний напрям:

- сприяти об'єднанню зусиль усіх соціальних партнерів для розроблення концептуальних основ розвитку формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих на засадах людиноцентризму, неперервності, відкритості та випереджувального підходу;

- спрямовувати діяльність науковців, фахівців-практиків і представників громадських організацій на обґрунтування концептуальних засад розвитку освіти дорослих з урахуванням національних особливостей (створити робочу групу з провідних фахівців різних галузей), створення соціально зорієнтованих програм розвитку освіти різних категорій дорослих, розроблення концепції розвитку неформальної освіти дорослих;

- приділяти постійну увагу здійсненню міждисциплінарних наукових досліджень з розвитку громадянського суспільства, освіти різних категорій дорослих із урахуванням вітчизняного і світового досвіду, а також взаємозв'язку, взаємозалежності і сукупності чинників зовнішнього й внутрішнього середовища (педагогічних, психологічних, організаційних, демографічних, технологічних, економічних, екологічних, соціальних, політичних та ін.);

- започаткувати моніторингові дослідження культурно-освітніх потреб різних категорій дорослих; розширити напрями наукових досліджень з освіти дорослих, особистісного і професійного розвитку фахівців, зокрема й педагогічного профілю, в Україні та за кордоном, спрямовані на розроблення та впровадження науково обґрунтованих інноваційних підходів до організації неперервної освіти в Україні, науково-методичного супроводу формування української мережі міст і регіонів, що навчаються.

Організаційно-педагогічний напрям:

- упроваджувати різні моделі діяльності центрів освіти дорослих, університетів третього віку, народних університетів у територіальних громадах, створити розгалужену мережу центрів освіти дорослих (як самостійних, так і при закладах освіти і культури, культурно-просвітницьких

інституціях та ін.);

- сприяти запровадженню у закладах загальної, професійної і вищої освіти навчальних курсів за вибором, окремих змістових модулів щодо розвитку громадянського суспільства, а також розширенню змісту й формату освітніх програм для дорослих на основі включення до них змістових модулів, спрямованих на розвиток громадянських компетенцій молоді, дорослих, залучення до цієї діяльності громадських організацій;

- ініціювати створення різних типів освітніх центрів на базі закладів вищої освіти, діяльність яких спрямовуватиметься на навчання різних категорій дорослих відповідно до вимог ринку праці із можливістю подальшого працевлаштування;

- забезпечити науково-методичний супровід професійної підготовки дорослих з використанням інноваційних підходів і перспективних ідей зарубіжного досвіду професійної підготовки економічно-активного населення;

- створювати умови для підготовки андрагогічного персоналу до роботи з дорослими, що потребує закріплення у відповідних нормативно-правових актах функціональних обов'язків фахівців, зайнятих у сфері освіти дорослих, викладачів закладів вищої освіти, післядипломної освіти, консультантів, тьюторів, адміністраторів, управлінців, соціальних працівників та ін., а також введення професії «андрагог» до Національного класифікатора України (Класифікатор професій ДК 003:2010);

- сприяти відкриттю у закладах вищої освіти кафедр андрагогіки, запровадженню навчальних програм з освіти дорослих;

- запровадити гнучку систему навчання різних категорій дорослих упродовж життя, спрямовану на особистісний і професійний розвиток, їхню адаптацію до динамічних змін на ринку праці;

- здійснювати незалежну експертизу програм професійної освіти і навчання та незалежне оцінювання набутої професійної компетентності замовниками кадрів;

- сприяти впровадженню інформаційних та мультимедійних технологій, відкритих освітніх ресурсів, дистанційного навчання з урахуванням індивідуально-психологічних та інших особливостей різних категорій дорослого населення; удосконалювати систему дистанційного навчання вразливих категорій дорослих, які мають особливі потреби, для розширення можливостей надання освітніх послуг.

Інформаційний напрям:

- сприяти створенню інформаційної інфраструктури, відповідних інформаційних платформ для надання інформаційно-освітніх послуг різним категоріям дорослих з питань навчання, а також створенню служб інформації (ресурсних центрів) для дорослих на державному і регіональному рівнях;
- постійно висвітлювати досвід діяльності громадських організацій у сфері громадянської освіти (інформаційні кампанії, просвіта через медіа і т. д.); посилити співпрацю з медіа, зокрема через систему суспільного мовлення, в популяризації освіти впродовж життя; сприяти поширенню волонтерства, соціального підприємництва в освіті дорослих, історій успіху громадян – учасників програм неформальної освіти дорослих та ін.;
- сприяти розвитку неформальної освіти дорослих, поширенню просвітницької діяльності громадських організацій у звільнених районах Донбасу, серед переселенців з окупованих територій Криму і Донбасу;
- посилити увагу до публікаційної діяльності у сфері освіти дорослих, розвитку громадянського суспільства, а також регіонів, що навчаються, популяризувати успішний досвід освіти дорослих у національних і регіональних засобах масової інформації; підтримувати регіональні програми популяризації загальної і професійної освіти дорослих у місцевих ЗМІ;
- підтримувати фахові та інші видання, в яких висвітлюються досвід і проблеми розвитку освіти для різних категорій дорослих;
- продовжити проведення науково-практичних, культурно-просвітницьких заходів з освіти дорослих.

Міжнародний напрям:

- поглиблювати міжнародне співробітництво у галузі освіти дорослих, сприяти ратифікації міжнародних документів з урахуванням національних інтересів, здійснювати підготовку і реалізацію спільних міжнародних проектів з освіти впродовж життя;
- сприяти вступу українських міст до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються;
- налагоджувати міжнародні зв'язки, підтримувати участь закладів освіти і громадських організацій у гуманітарних і просвітницьких програмах з освіти дорослих, у тому числі й для людей з особливими потребами (освіта,

бізнес, дозвілля, інваспорт, тренінги для людей з інвалідністю та членів їхніх родин);

- ініціювати та проводити міжнародні практико орієнтовані заходи з освіти дорослих (Міжнародні дні освіти дорослих, форуми, круглі столи та ін.).

Рекомендації методологічного семінару НАПН України опублікувати на сайті МОН України, НАПН України і підвідомчих установ, сприяти їх поширенню й реалізації. Надіслати інформаційні матеріали і розроблені рекомендації Комітетам з питань науки і освіти, соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення Верховної Ради України, Міністерству освіти і науки України, Міністерству соціальної політики України, президії НАПН України, президіям галузевих академій та інших установ, а також департаментам (управлінням) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій.

Пропозиції та доповнення до проекту рекомендацій методологічного семінару просимо надсилати на електронну адресу: andragogika@ukr.net.

*Відділення професійної освіти
і освіти дорослих НАПН України,
Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України*

Наукове видання

РЕКОМЕНДАЦІЇ
методологічного семінару
«КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ:
СВІТОВИЙ ДОСВІД, УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ»

15 листопада 2018 року, м. Київ

Відповідальний за випуск: Дмитриченко М. Ф.

Наукові редактори: Лук'янова Л. Б., Ничкало Н. Г.

Літературні редактори: Аніщенко О. В., Горбань Л. В.

Комп'ютерна верстка: Котун К. В.

Підписано до друку 14.11.2018 р. Формат 60x84/16

Папір офсетний №1. Гарнітура Times.

Вк. 18. Наклад 200. Зам. _4802.

01103, м. Київ, вул. М. Бойчука, 39.

Редакційно-видавничий відділ НТУ, тел.: 284-26-26